

“101 last Toompeale” lõppdokumendi seletuskiri

“101 last Toompeale” on MTÜ Lastekaitse Liit ja Eesti Õpilasesinduste Liit koostööl toimuv noortefoorum. Noortefoorumiga „101 last Toompeale“ tähistatakse ÜRO Lapse õiguste konventsiooni vastu võtmist ÜRO Peaassamblee poolt 20.novembril 1989.aastal. 2013. aastal toimus „101 last Toompeale“ juba 22. korda. “101 last Toompeale” raames korraldatavad eelfoorumid toovad kokku noored ning annavad neile võimaluse kaasa rääkida neile olulistel teemadel. Eelfoorumite põhjal kogunevad 101 noort novembrikuus Riigikokku, koostamaks dokumenti, mis esindaks nende vaateid ja põhimõtteid. Käesolev projekt on ellu viidud Euroopa Ühenduse programmi Euroopa Noored toetuse abil.

„101 last Toompeale“ noortefoorumi teema selgitamiseks viidi läbi avalik internetipõhine küsitlus, mille tulemusena valiti 2013. aasta noortefoorumi teemaks „laste ja noorte kaasamine kohaliku elu korraldamisel“. Sel teemal viidi eelfoorumid läbi kaheksas eri piirkonnas üle Eesti: Tallinnas, Tartus, Pärnus, Jõhvis, Paides, Kuressaares, Viljandis ja esimest korda ka Tõrvas. Lisaks noortele osalesid eelfoorumitel ka kohaliku piirkonna otsustajad ja eksperdid, näiteks kohaliku omavalitsuse töötajad, koolijuhid, noorsootöötajad jt. Kaheksal eelfoorumil kokku osales 113 osalejat ja 16 eksperti, kokku registreerus eelfoorumitele 136 osalejat ja 17 eksperti. Käesolev seletuskiri toob teieni „101 last Toompeale“ 2013.aasta lõppdokumendi peamised ettepanekud, näited ja soovitused, kuidas antud ettepanekuid realiseerida.

Laste ja noorte kaasamine kohaliku omavalitsuse tasandil

Lastel ja noortel peab olema võimalus kaasa rääkida kohaliku elu korraldusel, olles otseselt kaasatud kohaliku piirkonna otsustusprotsessidesse. Kuigi väiksemal tasandil on lapsed ja noored kaudselt sellesse kaasatud, näiteks õpilaste osalus kooli hoolekodus, tuleb laste ja noorte kaasatust suurendada ja toetada kohaliku omavalitsuse tasandil. 2013.aasta novembris avaldatud MTÜ Lastekaitse Liit uuringust (uuring leitav [siit](#)) võib positiivse näitena välja tuua Põlva linna, mille juures tegutseb ajutise komisjonina Põlva linna noortekomisjon. Sarnaseid komisjone on võimalik luua pea iga Eesti omavalitsuse juurde. Lisaks sellele on mitmed omavalitsused kaasanud lapsi ja noori erinevate arengukavade loomisse. Seda on teinud näiteks Mõisaküla, Narva, Valga, Rõuge jt.

Samuti ilmneb uuringust, et paljud omavalitsused kasutavad laste ja noorte kaasamise meetodina erinevaid noorte osaluse vorme: noortevolikogud, osaluskohvikud noortekeskustes, arutelud erinevate osapoolte vahel jms. Siinkohal on oluline silmas pidada, et puhtalt noortevolikogu loomine ei lahenda veel laste ja noorte kaasamise küsimust.

Laste ja noorte tunnustamine õppetöövälise aktiivsuse eest

Laste ja noorte kooliväliline aktiivsus on oluliseks eelduseks laste ja noorte kaasamise puhul. Sellest tulenevalt peaksid kohalikud omavalitsused tunnustama ja märkama ka neid noori, kes on aktiivsed just koolivälises tegevuses. Tunnustades laste ja noorte mitteformaalset haridust julgustab see noori panustama ka koolivälisesse tegevusse. Kuigi ka olümpiaadikeskne tunnustamine on olulisel kohal, on sama tähtis ka mitteformaalne haridus. Heaks näiteks on siinkohal Tallinna Noortevolikogu poolt antav auhind hariduspoliitika edendamise eest. Samuti tunnustab Kuressaare Linnavalitsus aktiivseid noori, premeerides neid.

Koostöö erinevate osapoolte vahel

Tagamaks laste ja noorte kaasamise edukuse, eeldab see tugevat koostööd erinevate osapoolte vahel. Erinevateks osapoolteks võivad olla kohaliku omavalitsuse töötajad, kool, lasteaed, noortekeskus, huviringid, rahvamajad, kohalikud äriettevõtted ja kolmanda sektori esindajad. Heaks näiteks siinkohal on Tartu kaasav eelarve, kus Tartu linn kaasas kõiki linna elanikke eelarveplaneerimisse. Tartu kaasavast eelarvest saate rohkem lugeda [siit](#). Kuigi tegu ei olnud otseselt noortele suunatud ettevõtmisega, kaasas see muuhulgas ka Tartu linna noori. Sarnast ideed on võimalik rakendada näiteks kohaliku piirkonna huviringide planeerimisel – tuleb läbi viia küsitlus laste ja noorte seas, mis huviringe sooviksid nemad kohalikus piirkonnas näha ning seejärel leida parim võimalik lahendus. Lisaks omavalitsusele peaks ka kool ise tunnustama õpilaste koolivälisest aktiivsust. Kuigi nii mõnedki tegevused võivad aset leida kooli ajal ei tohiks kool takistada õpilaste osalust koolivälistel tegevustel.

Kaasamise meetodid

Kui käesolev seletuskiri toob erinevaid näiteid laste ja noorte kaasamisest kohaliku elu korraldamises, on oluline, et kaasamiseks kasutatakse ka õigeid meetodeid. Kaasamise meetodeid on erinevaid ning kindlasti tuleb meetodite valikul lähtuda sihtgrupist, arvestades sihtgrupi vanust, kogemust ja muid iseärasusi. Näiteks ei ole noorte puhul mõistlik planeerida kohtumisi kooli ajale, vaid pigem õhtupoolikule, pärast kooliaega. Samuti tasuks mõelda, missuguse sihtgrupp eelistaks paperkandjal küsimustikku, missugune Interneti teel levitatavat küsimustikku. MTÜ Lastekaitse Liit 2013. aasta uuringust selgub, et peaaegu pooled vastanutest ei ole küsinud laste ja noorte arvamust kaasamise meetodite sobivusest. Nii võib tekkida olukord, kus omavalitsus küll püüab lapsi ja noori kaasata, ent teeb seda kasutades valesid meetodeid, mis ei ole niivõrd tulemuslikud. Sellest tulenevalt ei saa ka kaasamine olla edukas.

Laste ja noorte kaasamise kohta leiate informatsiooni MTÜ Lastekaitse Liit [kodulehelt](#).

Palju häid kaasamise praktikaid Eesti omavalitsustest leiate MTÜ Lastekaitse Liit 2013. aastal läbi viidud uuringust „Laste osaluse toetamine ja kaasamine otsustusprotsessides“. Antud uuringus osales 115 omavalitsust ning 688 last ja noort üle Eesti. Uuringu kokkuvõte on kättesaadav [siit](#).

Noortefoorumist “101 last Toompeale” saate rohkem lugeda ja uurida [siit](#).

Parimate

soovidega,

“101 last Toompeale” meeskond